

2. Сисоєва С. О. Педагогічні технології професійної підготовки фахівців : навч. тренінг : навч.-метод. посіб. Київ : Університет «Україна», 2007. 185 с.

3. Пометун О. І. Методика навчання історії в школі . Київ : Генеза, 2005. 328 с.

4. Скворцова С. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя на засадах контекстного навчання. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини*. 2010. Вип. 35. С. 66–71.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-80-8-2.21>

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ ГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Полсжасв Ю. Г.

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри іноземних мов професійного спілкування
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

Метою роботи є висвітлення теоретичних аспектів використання освітніх технологій у процесі формування культурної грамотності в майбутніх фахівців. Стійкі модернізаційні тенденції зумовили впровадження інноваційних методів і форм навчання студентів, виокремлення нових аспектів компетентності випускників закладів вищої освіти й напрямків та шляхів її формування. У контексті глобалізації актуалізується потреба в підготовці фахівців з високим рівнем культурної грамотності. Проте, проблеми вищої школи в Україні сьогодні – це значна невідповідність стандартам Європейського Союзу, зниження якості підготовки майбутніх фахівців, наявність суперечностей між умовами навчання й вимогами часу, застосування застарілих освітніх технологій, недостатній рівень інформатизації в охопленні всіх без виключення сегментів освітнього процесу тощо.

Під ідеєю технологізації освіти розуміють правильне визначення мети, підбір засобів її досягнення, створення правил користування ними. Педагогічні технології, безумовно, інтегрують у теорію та практику освіти. Вони є змістовною технікою реалізації освітнього процесу.

Серед основних ознак педагогічної або освітньої технології – структурність, оптимальність, конкретність, діагностичність тощо. Правильний вибір педагогічної технології з метою формування культурної

грамотності студентів у процесі професійної підготовки – це не тільки пошук найефективніших і найоптимальніших методів навчання, а й моделювання культурного розвитку та саморозвитку особистості майбутнього фахівця. Це – альтернативне, адекватне рішення щодо освітньої стратегії взаємодії викладача зі студентами.

У цьому контексті актуалізується проблема вибору засобів інноваційних педагогічних технологій як системного процесу цілеспрямованої дії на результат – сформованість культурної грамотності майбутнього фахівця. Сучасні технології в педагогіці вищої школи сприяють упровадженню активних, інтерактивних способів навчання. Як зазначають зарубіжні вчені, в момент інтеракції людина набуває не тільки ідентичності «я» або «ти», але також – «хто я в цій інтеракції». Згодом інтеракція з іншими сприяє нашій рефлексії та конструюванню власного «я» [3].

Нові освітні технології розвивають комунікативні здібності студентів; збагачують їхній кругозір; формують систему ціннісних орієнтацій; розширюють уявлення про культуру загалом та мовну культуру рідної країни й зарубіжних держав. В основних положеннях соціокультурної теорії, представлених в статті американської дослідниці Е. Велкі, виокремлено такі: навчання передують розвитку; мова – це основний інструмент передачі думки; в навчанні необхідний посередник (хтось, хто більше знає); в основі навчання і розвитку – соціальна взаємодія; навчання – це процес інтерналізації, під час якого навички та знання трансформуються з соціального плану в когнітивний; навчання відбувається в зоні найближчого розвитку [5].

Таким чином, люди використовують різні варіанти мовного вираження, щоб продемонструвати, ким вони є, використовуючи (серед іншого) й мовне вираження [4]. У процесі вибудовування ідентичності виникає напруження між впливами власної ініціативи індивіда та суспільства [2], а це також потребує сформованої культурної грамотності особистості.

Використання інноваційних педагогічних технологій дає змогу викладачам створювати власні освітні програми, організувати чітку самостійну роботу студентів з культурного самовдосконалення тощо.

У процесі формування культурної грамотності студентів педагогічне співробітництво викладача та майбутніх фахівців на заняттях з англійської мови охоплює не лише збагачення активного словника англомовної лексики, оволодіння знаннями з граматики іноземної мови, розвиток культури спілкування, опанування мовними та мовленнєвими нормами, а й поглиблене знайомство з культурними особливостями англійської мови, з духовними надбаннями й менталітетом її носіїв, з історичними пам'ятками країн, де ця мова є державною.

Слід наголосити на тому, що всі студенти, як і викладачі, є рівноправними суб'єктами освітнього процесу. Організація інтерактивного навчання включає: моделювання професійних завдань; використання дидактичних і рольових ігор; пошук варіантів вирішення проблемних ситуацій; створення «ситуації успіху» тощо. Головний принцип такої інтеракції – постійна взаємодія та співпраця, міжмовна комунікація, в якій викладач непомітно виступає координатором інтерактивної взаємодії. В такому культурно спрямованому освітньому середовищі відбувається справжня творчо-культурна самореалізація майбутніх фахівців. Студенти активно включаються в процес виконання поставленого завдання, пропонують власне бачення способів його вирішення, культурно-толерантно доводять свою думку, аргументуючи її конкретними фактами, прикладами тощо.

Як свідчить багаторічна практика роботи на кафедрі іноземних мов професійного спілкування, найефективнішим у контексті формування культурної грамотності студентів засобами англійської мови є поєднання традиційних і нестандартних методів навчання. Результативними можна назвати: проблемні й інтерактивні лекції; дискусії та бесіди «за круглим столом»; аналіз і прогнозування перебігу мовленнєвих ситуацій; ділові та комунікативні ігри; навчальні конференції; презентації; захист проєктів тощо.

Варто наголосити на значущості використання словесних методів у процесі формування культурної грамотності, спрямованих на активний пошук майбутніми фахівцями нової інформації, що є найdotичнішою до їхньої спеціальності. Так, наприклад, лекцію-діалог можна застосовувати й на початку вивчення теми, що активізує сприйняття студентами раніше незнайомого матеріалу, їхнє критичне мислення (*critical thinking*) та дивергентне (латеральне мислення (*lateral thinking*)). В діалозі на рівноправних засадах активізується розумова діяльність майбутніх фахівців; зростає ефективність колективної роботи в групах; формується готовність до командної діяльності, спільного пошуку найефективніших шляхів розв'язання поставлених завдань.

Під час інтерактивних форм роботи: уможливується виявлення викладачами рівня обізнаності майбутніх фахівців з основами культурної грамотності; з'ясовується спрямованість інтересів і рівень мотивації студентів до культурного розвитку й самовдосконалення. Проблемні лекції спонукають студентів до самостійності, використання знань з суміжних дисциплін, генерації нових ідей, оригінальності в побудові фразових формулювань тощо.

Педагогічна взаємодія є основою інтерактивного навчання, при якому створюються комфортні освітні умови, де для студентів моделюються ситуації успіху, в якій вони можуть виявити свій рівень культурної грамотності.

Роль індивідуальної роботи розглядається тільки в контексті роботи спільної [5]. Технологія створення ситуації успіху при формуванні культурної грамотності полягає в рівноправному партнерстві студенті і викладача, на створенні навчально-професійної мотивації, на суб'єкт-суб'єктних відносинах учасників навчання.

Ефективним методом колективної пошукової діяльності студентів у процесі формування в них культурної грамотності засобами англійської мови є «мозковий штурм», який спонукає до активного критичного та латерального мислення. Викладач під час таких занять забезпечує колективну участь усіх студентів в обговоренні ідей, може допомагати майбутнім фахівцям у формулюванні власних думок англійською мовою.

У процесі створення студентських проектів вдосконалюються професійні знання, вміння та навички, що сприяє творчому самовираженню та професійній самореалізації майбутніх фахівців.

Під час тренінгів відбувається оволодіння вміннями вислуховувати й розуміти один одного та висловлювати свою думку й побажання так, щоб зробити співрозмовника зацікавленим у діалозі.

Як бачимо, педагогічні технології дають можливість успішно реалізувати освітні цілі; з погляду дидактики – це «опрацювання прикладних методик, які описують реалізацію педагогічної системи за її окремими елементами» [1, с. 350].

Отже, навчання культурної грамотності повинно не тільки дати людині певну суму знань, а і сформувати комплекс компетенцій, що гуртуються на знаннях (соціальних, полікультурних, інформаційних тощо), досвіді, цінностях. Це передбачає наявність у суб'єкта освіти: мовної та комунікативної компетенції – спроможності вибирати й реалізувати програми мовленнєвої поведінки залежно від здатності людини орієнтуватися в різноманітних комунікативних ситуаціях.

Література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне : Волинський оберіг, 2011. 552 с.
2. Dewi A. (2007). Shifts in NNESTs' Professional Identity: An Impact of Language and Culture Immersion. *Asian EFL Journal*, Vol. 9, 4, 111–125.
3. Harré R., van Langenhove L. (eds) (1999). *Positioning Theory: Moral Contexts of International Action*. Oxford, 226.
4. Pennycook A. (2003). Global Englishes, Rip Slyme, and performativity. *Journal of Sociolinguistics*, 7/4, 513–533.
5. Walqui A. Scaffolding instruction for English Language Learners: A conceptual framework. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/eeaf/a59d9a254ac843f9d8fb94aebd017dae6b76.pdf>.